Groningen 31 juli 2016

Aan het College van Burgemeester & Wethouders Gemeente Groningen,
Postbus 30026, 9700 RM Groningen

Betreft: zienswijze op voorgenomen besluit in Cultuurnota 2017-2020 t.a.v. het Luthers Bach Ensemble

Geacht College,

In de concept Cultuurnota 2017-2020 d.d. 12 juli jl. stelt u voor het Luthers Bach Ensemble (LBE) de gevraagde 15.000 euro per jaar niet te verstrekken.
Wij vinden dit gelet op de zes geformuleerde strategieën van het cultuurbeleid, met als hoogste prioriteit 'ruim baan voor talent', in relatie tot de geringe omvang van de subsidie een onbegrijpelijk en onterecht besluit. We zullen dat hieronder toelichten.

Het LBE is een sterk in het Noorden geworteld professioneel muziekgezelschap dat ook daarbuiten bekend staat door de hoge kwaliteit in de uitvoering van Oude Muziek. Dit oordeel wordt bevestigd door de Kunstraad. Die zegt op p.127: 'De kwaliteit van het ensemble staat buiten kijf'. De grote waardering voor het LBE – dat op 22 november van dit jaar tien jaar bestaat – blijkt ook uit het feit dat internationaal vermaarde musici ons in de afgelopen jaren hebben gevonden en graag als solist en gastdirigent meewerken aan onze concerten: Ton Koopman, Jos van Veldhoven, Peter Dijkstra, Erik Bosgraaf, Cecilia Bernardini. Daarnaast blijkt uit de recensies, waarvan we u bij onze vorige brief een paar kopieën hebben meegestuurd, hoe positief door professionele luisteraars over het LBE wordt gedacht. Op het terrein van de barokmuziek krijgt het LBE zelfs een betere beoordeling dan het vele malen meer gesubsidieerde Noord Nederlands Orkest.
Die positieve waardering is bij zowel bij bezoekers als de Kunstraad mede te danken aan de vernieuwende en experimentele aanpak bij de scenische opvoeringen van de Matthäus Passion en verschillende cantates; een in Nederland uniek verschijnsel.

Met dit als gegeven is het van belang te weten dat dit kwaliteitsrijke ensemble in zijn korte bestaan zo'n bloei heeft kunnen doormaken dankzij de inspanningen van artistiek leider en dirigent Tymen Jan Bronda. Hij is een groot talent van Groningse bodem: muzikaal, innovatief, volhardend en tegelijk vaardig opererend in verschillende netwerken. Dat heeft hij niet alleen laten zien bij het LBE, maar ook binnen de Groningse organisaties die zich inspannen voor behoud en bespeling van de Groningse orgelschat. Vooral aan hem is het te danken dat in de Lutherse Kerk in Groningen in 2017 een nieuw, specifiek op de barokmuziek toegesneden Schnitgerorgel (kosten 600.000 euro, verworven uit private fondsen) zal staan, waarmee de muzikale situatie zoals in de tijd van Bach zal herleven. Dat zal een grote impuls betekenen voor de Nederlandse barokwereld, omdat daarmee – uniek in Nederland - de oorspronkelijke opvoering van de cantates en andere grote werken uit de Oude Muziek in volle omvang kan worden gerealiseerd. Orkest, koor en orgel kunnen dan optimaal samenspelen omdat zij ruimtelijk niet gescheiden zijn en vanaf één punt worden aangestuurd. Daarmee wordt de Lutherse Kerk ongetwijfeld een voorkeursplek voor beeld- en geluidsopnamen van de barokmuziek op het hoogste niveau, waaronder die van de Nederlandse Bachvereniging met haar schitterende All-of-Bach-project. Uiteraard zal het LBE als 'huisensemble' in deze nieuwe muziekpraktijk een primaire rol gaan spelen en daarmee opnieuw bijdragen aan de aantrekkelijkheid van Groningen als woonplaats voor mensen die kiezen voor een stad met een gevarieerd aanbod van culturele activiteiten op het hoogste niveau.

Het College van B&W hecht terecht veel waarde aan de ontwikkeling van talent en betitelt Groningen graag als 'City of Talent'. Veel geld wordt vrijgemaakt om nog onbekend talent aan te trekken en kansen te geven. Dan is het natuurlijk wel zaak om ook het al reeds aanwezige en bewezen talent een faire kans te geven. Of geldt ook in Groningen het bekende bijbelwoord dat een profeet in eigen stad niet wordt geëerd en dat alleen wat van buiten komt met egards tegemoet wordt getreden? Dat is in dit geval dubbel jammer, want dankzij het LBE en Tymen Jan Bronda lukt ook steeds om jonge muzikale talenten van binnen en buiten de regio kansen te geven bij het verwerven van podiumervaring op een professioneel niveau. Die musici spelen ook regelmatig op andere plekken in andere ensembles en zijn door hun ervaring met de concerten van het LBE in de prachtige monumentale kerken de beste ambassadeurs van Groningen als bruisende cultuurstad.

De tweede gemeentelijke strategie is gericht op 'ruimte voor vernieuwing'. Het begrip vernieuwing kan op vele manieren worden geïnterpreteerd. Barokmuziek is natuurlijk niet nieuw, maar uitvoeringen kunnen wel degelijk vernieuwend zijn. Vijftig jaar geleden stond Nederland vooraan bij de toen baanbrekende verandering in de Oude Muziek. Gustav Leonhardt en de Groningse dirigent Johan van der Meer waren pioniers in wat de authentieke uitvoeringspraktijk is gaan heten. Inmiddels is die praktijk dominant geworden en spelen ook moderne symfonieorkesten op die manier barokmuziek, alleen niet op de oorspronkelijke instrumenten en zelden in de sfeervolle monumentale kerken waarin deze muziek het beste tot haar recht komt.
Op dit moment is de klassieke muziek als geheel en daarbinnen de barokmuziek toe aan vernieuwingen in de uitvoering. Daarbij ligt de nadruk op het versterken van de beleving van de muziek door de bezoeker. Een meer theatrale aanpak geeft concerten een extra dimensie; de toeschouwer wordt in het hart geraakt. Deze vernieuwing hoort bij het wezen van de authentieke barokmuziek, want daarin speelden emoties een grote rol vanwege de

nauwe samenhang tussen tekst en muziek. In deze nieuwe concertpraktijk speelt het LBE in Nederland een pioniersrol door de scenische uitvoeringen van de Matthäus Passion en een aantal cantates.

Ook de derde strategie van het gemeentelijke cultuurbeleid, 'nieuwe verbindingen leggen', past bij de ambities van het LBE. De nieuwe scenische concertpraktijk vraag als vanzelfsprekend ook om verbindingen met theater- en operagezelschappen. Samen met het Centrum voor Oude Muziek & Dans zijn er bijvoorbeeld plannen gemaakt voor zomerse uitvoeringen van de schitterende opera 'Joseph and his Brethren' van Handel. Het waarmaken van dit soort nieuwe uitvoeringen is alleen mogelijk met veel sponsoren en subsidiegevers en die laten zich gemakkelijker overhalen als ook de regio blijk geeft van vertrouwen door een structurele ondersteuning, hoe bescheiden die ook mag zijn.

Met de overige drie strategieën, 'een leven lang cultuur', 'samenleven met cultuur' en 'overal cultuur', kan het LBE eveneens goed uit de voeten. Een bijdrage aan 'een leven lang cultuur', waarin de (actieve) deelname van jong en oud voorop staat wordt geleverd via de uitvoeringen met het projectkoor. Daarbij worden gevorderde amateurs door de professionele musici en zangers van het LBE op een hoger niveau gebracht. Bij 'samenleven met cultuur' draagt het LBE zeker bij aan de 'Age Friendly Cultural City' doordat de concerten een trouwe bezoekersschare kennen, die ook op gevorderde leeftijd blijft komen. De strategie 'overal cultuur' is vooral gericht op kunst in de openbare ruimte. Daar zult u het LBE niet zo vaak tegenkomen, behalve via de stijlvolle affiches voor de concerten langs de weg. Wel draagt het LBE actief bij aan de culturele benutting van de prachtige monumenten in stad en ommeland. Groningen is terecht trots op zijn materiële erfgoed, dat vooral uniek is door de oude kerken. Deze monumenten kunnen echter pas hun rol vervullen als ze gebruikt worden. Concerten zijn daarvoor bij uitstek geschikt en dat is nu net de kerntaak van het LBE.

Tot zover de relatie tussen de cultuurstrategieën van de gemeente en het optreden van het LBE. Hieronder willen we nog een aantal andere overwegingen naar voren brengen die van belang zijn voor het verlenen van subsidie aan culturele instellingen.

In het deel van de Cultuurnota met de subsidiebesluiten wordt op p.41 opgemerkt dat het LBE 'een beperkte aanvulling geeft op het bestaande (tamelijk sterke) aanbod Oude Muziek. De publieksgroep is beperkt en de concurrentie is groot in Groningen'. Deze stelling is van toepassing op vrijwel elke gesubsidieerde instelling. Er is een ruim aanbod aan toneel- en dansvoorstellingen in de Stadsschouwburg uit het landelijke circuit, maar dat is toch geen argument tegen subsidie aan het NNT en Guy & Roni? De concerten van orkesten van elders in de Oosterpoort met een grotere faam dan het NNO maken het NNO toch niet overbodig? Natuurlijk zijn er optredens in Groningen van andere, kwaliteitsrijke barokensembles zoals bijvoorbeeld de Nederlandse Bachvereniging of de Akademie für Alte Musik Berlin. Dat kan omdat er een geschoold publiek is dat weet wat kwaliteit is en daar een aardig bedrag voor over heeft. Dat publiek is er mede omdat er door instellingen van eigen bodem zoals het NNO, het NNT én het LBE frequent cultuuractiviteiten worden aangeboden die de grondslag leggen voor een rijk en levendig cultureel leven. Bovendien worden de concerten van het LBE ondanks de krachtige concurrentie uitstekend bezocht en voorzien ze dus in een reële behoefte. Als cultuur alleen kan worden genoten dankzij van buiten ingevlogen

gezelschappen leidt dat op termijn tot een enorme verarming van het totale culturele leven. Daarom is financiële ondersteuning, hoe bescheiden ook, van de eigen instellingen van groot belang.

Tot onze verbazing wordt in de Cultuurnota nergens gerept over cultureel ondernemerschap en efficiënte inzet van subsidiemiddelen. Voor de besteding van publieke gelden zouden dit toch relevante criteria moeten zijn. Daarom toch nog enige opmerkingen daarover.
Het LBE is een ondernemende instelling met een grote efficiëntie. Het absolute aantal bezoekers is uiteraard lager dan dat van de grote gesubsidieerde instellingen, maar het LBE is wel het meest efficiënt wat de verhouding tussen de hoogte van de subsidie en het aantal bezoekers betreft. In het jaar 2014 ontving het LBE vijf euro aan (incidentele) overheidssubsidie voor iedere betalende bezoeker, bij de toewijzing van de gevraagde subsidie zou dat bedrag groeien naar iets meer dan zes euro. Ter vergelijking: in 2014 was bij het Noord Nederlands Orkest de subsidie per bezoeker 78 euro, bij het Noord Nederlands Theater 62 euro, bij Guy&Roni 13 euro en bij Noorderzon 16 euro. Kortom: bij het LBE krijgt de subsidiegever relatief de meeste waar voor zijn geld.

Tot slot nog een opmerking over de betekenis van de gevraagde subsidie voor het LBE. Tot nu toe heeft het LBE zich ontplooid zonder structurele subsidie en dat is begrijpelijk: een beginnend gezelschap moet zich eerst bewijzen voordat aanspraak kan worden gemaakt op structurele financiering. Inmiddels is dat bewijs van artistieke kwaliteit ruimschoots geleverd. Dat is zoals boven al vermeld vooral te danken aan de muzikale gaven en het doorzettingsvermogen van de artistiek leider, Tymen Jan Bronda, gesteund door een hechte groep vrijwilligers. Om de stap zetten naar een nog hoger niveau en bredere (inter)nationale bekendheid is een beperkte, maar gegarandeerde ondersteuning vanuit de eigen regio van groot belang. Dat maakt verwerving van middelen uit landelijke fondsen een stuk kansrijker.

Wij vragen de Gemeente Groningen het besluit te herzien en het LBE wel de relatief bescheiden subsidie van 15.000 euro te verlenen. Het LBE, deze parel van eigen bodem, zal dan de muziekliefhebbers in het Noorden, in Stad en Ommeland en buiten de regio kunnen blijven boeien met de beste uitvoeringen van Oude Muziek in de mooiste monumenten die het Noorden telt.

Hoogachtend,

A.J. Kee
Voorzitter Luthers Bach Ensemble
p/a Haddingestraat 19a
9711 KB Groningen
Tel: 0651546343